

Podlistak „Žene, mir, bezbednost“ januar -februar 2013.

Poštovane čitateljke i čitaoci, objavljivanjem ovog feljtona želimo da donesemo boljem informisanju o dokumentima UN o bezbednosti, demilitarizaciji, većem uticaju žena na rešavanje postkonfliktnih problema, pre svega u Srbiji, ali i na zapadnom Balkanu. Nadamo se da će Podlistak čitati one i oni koji se interesuju za preispitivanje tradicionalnog koncepta nacionalne bezbednosti, reformu sektora bezbednosti, rodnu dimenziju bezbednosti, bezbednosne integracije i feminističko-antimilitaristički koncept bezbednosti. Solidarnost i uzajamna podrška su za Žene u crnom koncept i praksa ljudske bezbednosti koja se ne zasniva na moći oružja, već na širenju vrednosti pravde, feminizma, antifašizma, antimilitarizma, poštovanja ljudskih i prava, interkulturalnosti... Očekujemo vaše priloge o ovim pitanjima. Podlistak izlazi mesečno na srpskom i engleskom jeziku. U elektronskom formatu je dostupan na internet stranicama www.zeneucrnom.org

Uredništvo

Sadržaj

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Drugi deo analize	3
Predsednik se ne meša u svoj posao	4

Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Ofanziva desnice	6
Zločinci bez kazne, žrtvama zaborav	7
Stidi se Rasime	9
Sudije saučesnici zločina	9
Pismo predsedniku polovične Srbije	10
Decenijska ćutnja o zlu	11
Tradicija kao ustavna kategorija	14
Policajci u glavama	15
Delo poražene Srbije	16
Protiv ravnodušnosti	17
Podrška poverenici	19
Širi mandat komisiji	19

Iskustva drugih

Srce tame	22
Konstantine, srpski sine	25
Getoizacija nije put ka normalizaciji odnosa	27

Žene u crnom i Rezolucija 1325

Drugi deo analize

U Beogradu je 29. januara dogovoren nastavak projekta „Orodnjavanje humane bezbednosti“ kao segment ostvarivanja Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN. Istraživanje će trajati od januara do juna, a angažovane su četiri istraživačice. Rezultati istraživanja moraju biti okončani do 15. juna, a do 10. jula treba da bude završeno pisanje knjige o rezultatima analize. Konsultantkinja istraživačica će biti Biljana Branković. Planiraju se ulične prezentacije istraživanja u Beogradu i Novom Sadu, a građanke i građani bi trebalo da odgovore na pitanja: Šta je za vas bezbednost? Šta najviše ugrožava vašu bezbednost? Da li su žene u Srbiji bezbedne?

Na sastanku 5. februara istraživačice su razradile metodologiju, rokove, oblik i sadržinu izveštaja i knjige u kojoj će izveštaj biti objavljen.

Predsednik se ne meša u svoj posao

Žene u crnom su 31. oktobra 2012. godine poslale zahtev predsedniku Republike Srbije Tomislavu Nikoliću da na dnevni red Saveta za nacionalnu bezbednost stavi odluku o potpisivanju Konvencije o zabrani kasetne municije UN. Uz zahtev su dostavile i 2.046 potpisa građana/ki Srbije koji/e to podržavaju. Predsednik je 5. novembra odgovorio: „Prema Ustavu i zakonu predsednik Republike nema nadležnosti u oblasti koja je predmet predstavke.“

Žene u crnom su mu 27. februara skrenule pažnju da njegov odgovor nije u skladu sa Zakonom o osnovama uređenja službi bezbednosti (u daljem tekstu Zakon) jer:

Nadležnost Saveta za nacionalnu bezbednost (u daljem tekstu Savet) je da se stara o nacionalnoj bezbednosti tako što razmatra pitanja iz oblasti odbrane, unutrašnjih poslova i rada službi bezbednosti (član 5 st.2 tač.1 Zakona);

Članovi Saveta su predsednik Republike, predsednik Vlade, ministar odbrane, ministar unutrašnjih poslova, ministar pravde, načelnik Generalštaba Vojske Srbije, direktori službi bezbednosti (član 6 Zakona);

Sednicu Saveta saziva predsednik Republike (član 9 st.1 Zakona);

Predlog dnevnog reda sednice utvrđuju predsednik Republike i predsednik Vlade (član 9 st.1 Zakona);

Sednici Saveta predsedava predsednik Republike, a ako je on sprečen - predsednik Vlade (član 9 st.2 Zakona).

U pismu se dodaje: „Kako je naš zahtev da se odluka o potpisivanju Konvencije o zabrani kasetne municije UN stavi na dnevni red Saveta u nadležnosti Saveta, molimo da HITNO na dnevnom

redu prve naredne sednice Saveta predvidite i pitanje donošenja odluke o potpisivanju Konvencije o zabrani kasetne municije UN".

U pismu se zahteva da ih predsednik obavesti o vremenu održavanja sednice Saveta na kojoj je predviđeno donošenje odluke o potpisivanju Konvencije o zabrani kasetne municije UN. Ako ih ne obavesti, Žene u crnom traže obrazloženje o tome.

U pismu se podseća da je stavljanje zahteva Žena u crnom na dnevni red Saveta doprinos sprovođenju Nacionalnog akcionog plana za sprovođenje Rezolucije 1325 SB UN u Srbiji i same Rezolucije.

II Aktivnosti Žena u crnom na demilitarizaciji bezbednosti

Ofanziva desnice

Od 8. do 10. februara u Banji Vrujci održan je sastanak Mreže Žena u crnom Srbije sa osamdesetak učesnika i učesnica, ne samo iz Srbije, već i sa gostima i gošćama od Maribora do Kotora. Predstavljene su, u slici i reči, aktivnosti Mreže Žene u crnom Srbije od prethodnog sastanka u septembru 2012. Konstatovano je da je lane bilo 33 ulične akcije sa oko 1.400 učesnika i učesnica, 15 odlazaka na mesta zločina, od toga su 11 bila u BiH, sa 144 posetiteljke i posetioca. Takođe, Žene u crnom su tokom 38 dana pratile suđenja optuženima za ratne zločine i članovima klerofašističkih grupa. Ljiljana Radovanović je govorila o solidarnosti, o tome kako se približiti žrtvama, bez obzira da li su žrtve ratnih ili „mirnodopskih“ zločina, kakvo je ubistvo dvojice gardista u Beogradu zbog mogućnosti da su videle begunca Ratka Mladića, pogibija 16 zaposlenih u RTV Srbije 1999. Majka i tetka ubijenog gardiste Dragana Jakovljevića takođe su došle na sastanak Mreže.

Gordana Subotić je govorila o nastavku projekta analize primene Rezolucije 1325 Saveta bezbednosti UN u Srbiji, o akciji potpisivanja peticije da se Srbija priključi zabrani korišćenja kasetne municije i odgovoru predsednika Srbije Tomislava Nikolića da nije nadležan za ovu konvenciju.

Govorilo se i o „crnim listama“ za Žene u crnom i njima sličnim, tako da je zatražena i pomoć evropske braniteljke ljudskih prava. Nova ofanzivu „našista“/nacista nad braniteljka i braniteljima ljudskih prava u Srbiji je uz blagoslov vlasti. Učesnice sastanka su konstatovale da to zastrašivanje, uz nekooperativnost medija rezultira povlačenjem aktivistkinja, nesolidarnošću među samim NVO, a čula se i konstatacija da u Kraljevu NVO sektora više nema.

Povodom knjige „Geopolitika emocija: kako kulture straha, poniženja i nade utiču na oblikovanje sveta“, francuskog autora Dominika Moisijsa/Dominique Moissi za koji je napisal recenziju Zagorka Golubović, antropološkinja iz Beograda govorili su Slobodan Sadžakov, filosof, Novi Sad i Lino Veljak, filosof, Zagreb.

Golubović u pogovoru ističe da se Moisi knjigom „Geopolitics of emotion“ „kao da se obraća i

nama, budući da smo društvo koje je bliže grupi nedovoljno razvijenih zemalja i dugoročno podložni depresiji zbog stalnih strahova od brojnih ratova, kojima je prožeta naša istorija. A strah je povezan i sa osećanjem poniženja, pa se i građanima Srbije postavlja pitanje: da li će uspeti da povrate nedavni kratkotrajni uzlet nade. Autor nas opominje da je takav preokret moguć samo ako narod odbaci breme poniženja i počne da izgrađuje samopoverenje i samopouzdanje”.

„Foreign Affairs” citira Moisia: „Kultura straha je potisnula je u SAD kulturu nade. Vraćajući se nadi SAD mogu da vrate položaj koji su izgubile.”

Sadžakov, govoreći o ulozi emocija u geopolitičkim kretanjima, kaže da zahvaljujući iracionalnosti emocija, vlast njima manipulise, u čemu je najupečatljiviji primer Kosovo, a u Srbiji su dominantne emocije poniženje, strah i beznađe.

Veljak konstatuje da nije u redu kad Moisi kaže da je kultura emocija svojstvena određenim ljudima i teritorijama. On kaže da teza da ranije sukobe ideologija sada zamenjuje borba za identitetom znači opravdavanje svojevrsnog etničkog čišćenja.

Ervina Dabižinović, psihološkinja iz Kotora, smatra da knjiga favorizuje koncept „tla i krvi”, a ljudske emocije se koriste kao kanal za manipulaciju. Ona je govorila i o uličnim pobunama crnogorskih studenata, sindikalista, pripadnika civilnog društva i javnih ličnosti iz opozicije tokom 2011. i 2012. ali kaže da se tamošnji građanski front iscrpio zbog nekooperativnosti institucija koje su zadužene da štite zakon, kao što je Ustavni sud.

I Veljak je u okviru teme „Alternative u svetu i Evropi” govorio o studentskoj pobuni u Hrvatskoj pod geslom „Znanje nije roba”, a protiv zakonskih rešenja da visoko obrazovanje ne zavisi o budžetu. Studenti su okupirali dobar deo sveučilišnog prostora, pa je vlast rešila da privremeno, u sledećoj školskoj godini, ukine školarine.

Metka Roksandić iz Maribora objašnjavala je „četvrti slovenački ustanak” koji je preuzeo beogradska parolu iz 2000. „Gotov je” u štajerskoj interpretaciji „Gotof je”, a protiv gradonačelnika Maribora, njegove korumpiranosti. Izlaganje je počela rečima lokalne čistačice: „Cena hrane određuje moj jelovnik”. Roksandić kaže da „neorganizovano civilno društvo ne može nadomestiti političku akciju”.

Iskustva u svakodnevnom aktivizmu iznele su predstavnice udruženja Roma bečej, Žene juga iz Pirota, Uzbuna iz Beograda, Omladinskog kluba 019 iz Zaječara. Predstavile su ih u okviru teme „O autonomiji i zajedništvu”.

Za učesnice i učesnice sastanka, Tamara Kaliterna je priredila bilans rada Haškog tribunala od 1993. do 2013. U tekstu se između ostalog kaže da je Međunarodni krivični sud za bivšu Jugoslaviju/Haški tribunal osnovao Savet bezbednosti Ujedinjenih nacija, 25. maja 1993. godine. Haški tribunal je bio prvi sud za ratne zločine koji su osnovale Ujedinjene nacije, kao i prvi međunarodni sud za

ratne zločine nakon sudova u Nirnbergu i Tokiju. Na optužnicama MKSJ su bili šefovi država, predsjednici vlada, načelnici generalštabova, ministri unutrašnjih poslova. Optužnice MKSJ bave se zločinima počinjenim u razdoblju od 1991. do 2000. nad pripadnicima raznih etničkih grupa u Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini, Srbiji, na Kosovu i u Makedoniji. U Haškom sudu je optuženo 161 lice. Nabrojana su i neka od dostignuća Haškog tribunala:

Haški tribunal je hiljadama žrtava pružio mogućnost da se njihov glas čuje i da govore o svojim patnjama. Mnoge žrtve su pokazale izuzetnu hrabrost svedočeci o svojim potresnim iskustvima. Više od 4.000 svjedoka ispričalo svoje priče u sudnici;

Haški tribunal saraduje s sudovima u regiji tako što im prosljeđuje dokaze i sudsku praksu, te prenosi znanja; ubrzao je osnivanje specijalizovanih sudova za ratne zločine u bivšoj Jugoslaviji;

Haški tribunal je ključne činjenice o zločinima, koje su bile predmet spora, utvrdio izvan razumne sumnje; uz dokaze predložene na suđenju, utvrđivanju činjenica uveliko su doprinijela priznanja optuženih; priznanja krivice su i izvor dodatnih dokaza koji bi inače bili nedostupni;

Haški tribunal je ostvario značajan napredak u vezi s pravnom regulativom i kažnjavanjem seksualnog nasilja u ratu - definisao je silovanje u ratu kao ratni zločin;

Svjedočenja preživjelih su od presudne važnosti u predmetima gdje ima vrlo malo dostupnih dokumentiranih dokaza koji bi ukazivali na umiješanost počinitelja zločina;

Utvrdivanje činjenica o zločinima u bivšoj Jugoslaviji od ključnog je značaja za borbu protiv negiranja i za sprečavanje pokušaja revizionizma;

Haški tribunal je stvorio bazu podataka koja sadrži kompletnu sudsku praksu i omogućava pristup ogromnoj količini sudskih dokumenata u međunarodnom procesnom i krivičnom pravu;

Haški tribunal je precizirao ključna obilježja krivičnog djela genocida, utvrdio je da porobljavanje i progon predstavljaju zločine protiv čovječnosti;

Haški tribunal je dao brojne doprinose u pogledu zaštitnih mjera za svjedoke, tajnosti i objelodanjivanja informacija relevantnih za nacionalnu bezbjednost država.

Staša Zajović je priredila analizu protestnih pokreta u Španiji. Prvi je Pokret 15 - M: Indignados/Ogorčeni, koji se vezuje za mirne demonstracije koje su počele u Španiji u vreme lokalnih izbora 15. maja 2011. Tada su prvenstveno mladi, a potom građani/nke svih dobi izašli na ulice, bojkotujući izbore. Na ovim izborima izgubila je vlast PSOE i njen lider, Zapatero. Pokret se zove Ogorčeni/

Indignados zbog nezadovoljstva i ogorčenosti parlamentarnom demokratijom i ekonomskim problemima, posebno visokom stopom nezaposlenosti među mladima (oko 43%).

Pokret Indignados čine ljudi iz svih socijalnih slojeva; to su najvećim delom građani/nke koji već odavno smatraju da je politička klasa jedan od najvećih problema u Španiji, ali i šire. Oni/e su saglasni da je u krizi parlamentarna demokratija, da moć korporacija i finansijskog kapitala direktno dovodi do smanjenja javne potrošnje, sve veće ugroženosti socijalnih prava i rasta siromaštva.

Pokret Indignados je oblik direktne demokratije, trgovi postaju mesta građanskih skupština, gde građani direktno donose odluke na plenumima o raznim segmentima života, nema lidera pokreta, a partijskim liderima nije dozvoljeno da govore i propagiraju svoju ideologiju. Pored socijalnih problema Indignados su jasno protiv rasta vojnih izdataka, naoružanja, militarizacije.

Indignados zahtevaju duboke promene, smatraju da su političari u rukama bankara, da savremena demokratija ne funkcioniše i da mora da pretrpi korenite promene. Odlike ovog pokreta su još nenasilje i upornost ("Vamos lentos porque vamos lejos" (Idemo polako zato što idemo daleko)); kapilarnost i horizontalnost - na hiljadama mesta građani zajedno promišljaju/razmišljaju o tome "šta činiti?"; postoji podrška i solidarnost prema siromašnima, imigrantima, zajednička proizvodnja alternativa putem kolektivne refleksije, razmene, rasprave...

Pokret 15-Oktobar 2011 znači internacionalizacija nenasilnog bunta i solidarnosti. Pokret Indignados se za samo pet meseci proširio po svetu a 15. oktobra je doživeo svetsku slavu. Ukratko, 15. oktobra protest je organizovan u 951 grada u 82 zemlje. Prvi put u svetu građanska inicijativa uspeła je da koordinira globalnu akciju – globalni odgovor na finansijsku krizu. Zahtevi ovog pokreta uživaju simpatije najvećeg dela javnosti koja podnosi ogromne žrtve zbog nejednake raspodele bogatstva.

U Španiji su ljudi protestovali u 80 gradova i to pod sloganom „Ujedinjeni u globalnoj promeni“ – protestujući protiv političara, banaka, finansijskog kapitala, kresanja troškova za obrazovanje i zdravstvo, kao i protiv nezaposlenosti. Uglavnom su protesti svuda prošli bez nasilja sem u Rimu i Njujorku, gde je došlo do sukoba policije i demonstranata.

Pod naslovom „Čudo u Marinaledi: Neka kapitalistu plaćaju ovu krizu“, Javier Marias je u „El Paisu“ objavio da je oko dvesta aktivista sindikata SAT (Andalužanski radnički sindikati) 15. avgusta 2012. predvođenih Juan Sanćes Gordiljom (sindikalistom i gradonačelnikom Marinalede, poslanikom IU/Ujedinjene levice u pokrajinskom parlamentu Andaluzije) preuzelo odgovornost za krađu, tj. eksproprijaciju u više supermarketa u Sevilji. U ime organizatora akcije Sanćes je rekao: „Ovo je čin eksproprijacije, neka ovu krizu plaćaju kapitalisti“. Namirnice su podelili narodnim kuhinjama i najsiromašnijim građanima Sevilje. Narednih dana aktivisti istog sindikata su sličnu akciju su izveli u još nekim gradovima u Andaluziji (Kadis), policija se spremala da ih hapsi, ali građani su to sprečili, a uprava supermarketa je poklonila sve što su sindikalisti nameravali da 'prisvoje'. Svakodnevno raste broj osoba, pre svega aktivista sindikata i levičarskih udruženja, koje, u znak solidarnosti sa inicijativom i ogorčenosti zbog najavljenih hapšenja, sebe prijavljuju policiji (autoinkulpacija). Oni/e smatraju da je „krađa“ nenasilni i simbolički čin građanske neposlušnosti protiv socijalnih nepravdi. Prema informacijama od januara 2013. zbog ovih akcija pokrenute su krivične prijave protiv 500 sindikalista/kinja, ali svi izražavaju neposlušnost pred sudijama – odbijaju da govore i sudije ne znaju šta će sa njima!

Marinaleda se nalazi 110 km od Sevilje, a 90 km od Kordobe. Od kada je Sanćes Gordiljo gradonačelnik (1979.) Marinaleda nikad nije imala nijednog nezaposlenog. Do tada se 90% zemljišta nalazilo u rukama 2% bogatih robo/vlasnika, a od 1976. narod u Marineledi (oko 3.000 ljudi) se organizovano i svakodnevno borio i vlasti su morale da im ustupe 1.200 hektara kao 'narodno vlasništvo', stvoreno je 8 zadruga, svi u gradiću su se zaposlili, svi primaju istu platu (oko 50 eura dnevno), međusobno se pomažu...Onima koji dolaze ili nemaju stan, iz/daju se socijalni stanovi i to po ceni 15 eura mesečno ili na isti iznos kredita na 60 godina! Od 1979. nije bilo nijednog čina nasilja protiv imigranata.

Gradonačelnik Gordiljo (1952.) je doktor antropologije, živi u Marinaledi sa nadničarkom. Prema informacijama sa kraja januara 2013. sindikat SAT koji premašuje 20.000 članova sredstva skuplja članarinom i koncertima jer najpoznatiji pevači/ce i uopšte umetnici/e bliski idejama SAT-a, besplatno pevaju i tako pomažu ove sindikate i ceo pokret. Marinaledu smatraju 'komunističkom' i/ili 'anarhističkom' zajednicom. „Nas inspiriše i Gandijeva nenasilna borba i nikad nećemo prestati da uznemiravamo vlast“, kaže Diego Kanjamero/Diego Canamero, lider SAT-a.

Skicirano je i obeležavanje 8. marta 2013. u saradnji sa Dah teatrom. Tema će biti radna prava žena, a sa geslom: „Zašto država spava kad se krše moja radna prava“.

Bile su i dve literarne večeri: predstavljanje knjiga Snežane Jakovljević, književnice i aktivistkinje iz Kruševca, i „P(j)esnice i P(j)esnici“ - promocija nove „male“ izdavačke edicije Mreže ŽuC sa pesmama Ramiza Berbića (Tuzla) i Olivere Nosov (Doljevac).

Pod naslovom „Aktivistička umetnost“, prikazani su dokumentarni filmovi Grupe za video aktivizam Žena u crnom pod naslovom „Bijele trake“, „Pamtimo“ - performans o žrtvama ratnog silovanja u BiH, „Oluja - Pamtimo!“ akcija koju su organizovale ŽuC i Udruženje građana Žene Srebrenice iz Tuzle, „Sve smo mi Pussy Riot“ o performansu ŽuC-a i Act Women, „Umjesto očajanja, kreativna pobuna“ o susretu umetnica/aktivistkinja Dah teatra i aktivistkinja ŽuC-a iz Beograda i žena iz Ženske romske mreže Banata, koje su predstavile svoje kulturno nasleđe kroz pesme i igre, „Priznajem!“ akcija ŽuC-a povodom Međunarodnog dana akcija protiv fašizma i antisemitizma, te video spot o Ženskom sudu.

Prikazan je i francusko-libanski film „Kuda idemo sada“, o zajedničkoj borbi hrišćanskih i muslimanskih žena protiv sukoba i verske netolerancije. Bio je i feministički maskenbal.

Zločinci bez kazne, žrtvama zaborav

Žene u crnom, Fond za humanitarno pravo i Incijativa mladih za ljudska prava obeležili su godišnjicu otmice u Štrpcima pred ulazom u glavnu beogradsku železničku stanicu 27. februara. Obeležavanje je počelo u 15.30 časova. Tog dana je bilo 20 godina od otmice 19 državljana Srbije i Crne Gore. Oteli su ih pripadnici Vojske Republike Srbije (VRS) na železničkoj stanici u Štrpcima (BiH, Republika Srpska). Za zločin je osuđen samo Nebojša Ranisavljević. Srbija žrtvama ovog zločina nije priznala status civilnih žrtava rata.

Pronađene su samo tri žrtve ovog zločina: krajem 2009. godine identifikovano je telo Halila Zupčevića u selu Sjedača na obali jezera Perućac, a posmrtni ostaci Rasima Ćorića i Jusufa Rastodera nađeni su u istom jezeru 2010. godine.

Žrtve ovog zločina su i Esad Kapetanović, Ilijaz Ličina, Fehim Bakija, Šećo Softić, Rifet Husović, Sead Đečević, Ismet Babačić, Adem Alomerović, Fikret Memetović, Favzija Zeković, Nijazim Kajević, Muhedin Hanić, Safet Preljević, Džafer Topuzović, Zvezdan Zuličić i Tomo Buzov.

Tridesetak muškaraca i žena je pred železničkom stanicom nosilo transparente na kojima je pisalo: „Pamtimo zločin u Štrpcima“, „Pravda je istina“, „Voz je stao u 15.48“, „Odavde je krenuo voz smrti 671“.

„Otetici su ljudi samo zato što su bili drugačijeg imena. A oni koji su znali, i koji su mogli da spreče otmicu i dalje provode mirne penzionerske dane u Beogradu. To je nekažnjeni zločin i ruganje pravdi“, rekla je novinarka Staša Zajović iz Žena u crnom. Dodala je: „Za žrtve ni posle 20 godina nema ni pravde ni istine. Porodice nemaju elementarno pravo da sahrane svoje najmilije. I dalje ćemo zahtevati pravdu“.

U sudskom postupku protiv Ranisavljevića pred Višim sudom u Bijelom Polju utvrđeno je da je grupa pripadnika Višegradske brigade VRS, predvođena Milanom Lukićem u poslepodnevnim časovima 27. februara 1993. godine zaustavila voz na liniji Beograd-Bar. Nakon legitimisanja putnika, iz voza su izveli 18 Muslimana i jednog Hrvata koje su sproveli do sela Prelovo. U lokalnoj osnovnoj školi pretresli su ih, opljačkali i pretukli. Nakon toga su ih vezali žicom, uveli u kamion i odveli u okolinu Višegrada. Tamo su ih u jednoj garaži ubili Milan Lukić i Boban Inđić, naređujući im da legnu a potom pucajući u njih. Ranisavljević je čuvao stražu pred garažom. Kada je jedan od otetih pokušao da pobjegne iz garaže, Ranisavljević je pucao u njega i ranio ga. Lukić je prišao ranjenom čoveku i prezeo mu grkljan.

Tokom suđenja Ranisavljeviću utvrđeno je da je otmica bila planirana mesec dana ranije, da

su državni organi Republike Srbije znali za pripremu otmice, ali da niko ništa nije nije preduzeo. Pored Lukića, Inđića i Ranisavljevića, u postupku su pominjana imena drugih pripadnika VRS koji su tog dana bili na stanici Štrpci, ali protiv njih nije vođen postupak. Haški tribunal osudio je Lukića na doživotni zatvor zbog zločina nad višegradskim Muslimanima 1992. i 1993. godine, ali ne i za zločin u Štrpcima.

Institucije Republike Srbije ne priznaju žrtvama ovog zločina status civilnih žrtava rata jer se otmica desila na teritoriji Bosne i Hercegovine, a VRS se ne smatra neprijateljskom vojskom. Fond za humanitarno pravo poziva državne organe da nakon 20 godina nemara prema porodicama žrtava i nepriznavanja odgovornosti za zločin, izmenama zakona, pre svega Zakona o pravima civilnih invalida rata, iskažu elementarnu odgovornost i solidarnost prema žrtvama i njihovim porodicama.

Stidi se Rasime

Porodice žrtava iz Sjeverina napisale su pod gornjim naslovom pismo Rasimu Ljajiću, predsjedniku Nacionalnog saveza za saradnju sa Haškim tribunalom. Pismo od 21. februara prenosimo u celini:

„Povodom informacije objavljene u medijima da će Nacionalni savjet za saradnju sa Haškim tribunalom na čijem je čelu Rasim Ljajić od marta dodjeliti značajniju finansijsku i drugu pomoć haškim optuženicima i osuđenima, mi porodice žrtava iz Sjeverina, Štrbaca i Kukurovića, možemo samo da poručimo: STIDI SE RASIME!

Zar je moguće da Rasim Ljajić koji je na svakim izborima do sada dobijao i glasove porodica čiji su najmiliji stradali od zločinačke ruke haških zločinaca, među kojima je i Milan Lukić, sada šalje silne milione u Hag da olakša život onima koji su klali našu braću, sinove i očeve. Rasim Ljajić se brine za porodice tih zločinaca, kupuje im i avionske karte a nama porodicama žrtava koje 20 godina čekaju pravdu i grcaju u bijedi i siromaštvu, ne može da kupi ni jedne opanke. Pitamo se ima li još Bošnjaka u ovoj zemlji, koji su glasali Rasima, a nisu pognuli glavu od srama. Mogu li takvi Bošnjaci ikada pogledati u oči nama, žrtvama. Podnesi ostavku Rasime sa svih funkcija i nestani iz naših života“, kaže se na kraju apela koji je u ime porodica žrtava iz Sjeverina potpisala Sakiba Hodžić.

Sudije saučesnici zločina

Povodom okončanja procesa rehabilitacije Draže Mihailovića Žene u crnom protestovale su pred zgradom beogradskog suda 22. februara. Ipak, sud nije tog petka okončao proces u postupku rehabilitacije Mihailovića jer nema tačnog datuma njegove smrti.

U petak je istoričar i član Saveza udruženja boraca antifašističkog rata Branko Latas darivao sud svojom knjigom "Saradnja četnika Draže Mihailovića sa okupatorom i ustašama (1941 - 1945)". Latas je uspeo da izgovori kako su četnici 30. novembra 1941. streljali 305 zarobljenih partizana i da je Mihailović 20. decembra 1941. izdao instrukcije za stvaranje etnički čiste „velike Srbije“. On je istakao i da je Pavle Đurišić 13. februara 1943. obavestio Mihailovića da je u tri sandžačka sreza ubijen sav muslimanski živalj i da su spaljene njihove kuće.

Ispred zgrade suda pripadnice i pripadnici Žena u crnom su istakli parole „Mihailović - genocid - Srebrenica“ i „Antifašizam je moj izbor“. Četnici su izneli parolu „Ponosni na Čičina dela, Srbadija cela“, nosili barjake s likom Mihailovića, pokreta Naši i fotografije Vojislava Šešelja, Radovana Karadžića i Ratka Mladića. Pesme „Internacionala“ i „Bože pravde“, koje su istovremeno pevali protivnici i pristalice rehabilitacije Mihailovića, ilustracija su protesta. S jedne strane nezainteresovanog kordona policije, stajalo je oko 50 pripadnika različitih desničarskih organizacija, Četničkog pokreta i opozicione Srpske radikalne stranke.

S druge strane ulice je oko 20 aktivistkinja i aktivista Žena u crnom i Komunističke omladine. Žene u crnom stoje u tišini, ne odgovaraju na uvrede. Komunisti pevaju antifašističke pesme i povremeno razmenjuju povike sa desničarima.

Staša Zajović, aktivistkinja Žena u crnom, mirovne organizacije koja proces rehabilitacije prati od početka, ukazuje da su mnogi zločini tokom devedesetih godina počinjeni upravo pod četničkim oznakama i da bi eventualna rehabilitacija Mihailovića imala veoma štetne posledice po društvo.

„Naše je, kao antifašistkinje i aktivistkinje da kažemo da u Srbiji postoji jedna javnost koja je antifašistička, nenasilna i koja baštini jednu drugu tradiciju, antifašističku i nenasilnu. Mislimo da je jedan od uslova za evrointegracije u Srbiji antifašizam, jer je to temelj sавeremene Evrope“, rekla je Zajović.

U saopštenju objavljenom dan ranije Žene u crnom kažu da rehabilitacija Mihailovića „poništava antifašističku borbu srpskog naroda. To je i dodatno poniženje žrtava zločina inspirisanih ideologijom i praksom četničkog pokreta koji su počinjeni tokom devedesetih godina. Pokušaj rehabilitacije

Mihailovića duboko je nemoralni čin. Oni koji su to odlučili treba da budu svesni da rehabilitovanjem zločina koji ne zastarevaju po međunarodnom pravu postaju njihovi saučesnici”.

Žene u crnom izrazile su u protest srbijanskom pravosuđu “zbog činjenice da je žrtvama četničkih formacija kojima je komandovao Mihailović uskraćena prilika da pred sudom izgovore svoju istinu o navodnom četničkom antifašizmu”.

“Ocenjujemo da su mediji u svojim napisima i priložima, kao i autorskim tekstovima, uz mali broj izuzetaka, najviše pažnje posvetili neutemeljenoj afirmaciji četničkog pokreta i njegovog komandanta, negirajući dostignuća jedine antifašističke, partizanske Narodnooslobodilačke borbe, ili pripisujući četnicima navodni antifašizam. Takozvani ravnogorski istoričari prelazili su pred sudskim većem preko nespornih činjenica o masovnim zločinima četnika, kolaboraciji sa okupatorom u borbi protiv partizanskih jedinica, etničkom čišćenju muslimanskog stanovništva u istočnoj Bosni i Crnoj Gori, Hrvata u Bosni i Hrvatskoj, Jevreja, Roma, ubijanju srpskih porodica iz kojih su poticali partizani. Za svoje “istine” takvi autori dobijali su ogroman prostor u štampi i minutažu u elektronskim medijima, čime je kod dela građanstva stvoren utisak da je reč o ispravljanju istorijske nepravde, odnosno da je rehabilitacija prvog među četničkim zlikovcima državni posao od nacionalnog interesa”, ističe se u saopštenju.

Žene u crnom naglašavaju da “uprkos ogromnom interesovanju građana, javnost je, pogotovu stručna, bila gotovo isključena sa suđenja, namernim izborom male sudnice za ovaj proces”. “Izostala su suvisla pitanja sudskog veća, uprkos kontradiktornostima u iskazima zastupnika rehabilitacije, kao i njihovim pokušajima da masovne zločine nad civilnim stanovništvom svedu na ideološko neslaganje zločinaca sa komunističkom idejom”, ocenjuju Žene u crnom. Ova organizacija tok suđenja ocenjuje “duboko nepravdičnim” i sa strepnjom očekuje njegov ishod. Osnovano, takođe, “sumnja da Veće koje treba da odluči, na osnovu ovakvog dajdžest procesa i običnog defilea istoričara, može donese ispravnu odluku” i upozorava na kontinuitet afirmativnog odnosa vlasti prema Mihailoviću i njegovom pokretu, o čemu svedoče činjenice: donošenje Zakona o izjednačavanju četnika i partizana iz 2005., a potom Zakona o rehabilitaciji iz 2006.”.

“Rehabilitacijom Draže Mihailovića i četničkog pokreta poništava se antifašistička borba srpskog naroda.

Međutim, to je i dodatno poniženje žrtava zločina inspirisanih ideologijom i praksom četničkog pokreta koji su počinjeni tokom devedesetih godina. Pokušaj rehabilitacije Mihailovića duboko je nemoralni čin. Oni koji su odlučili treba da budu svesni da rehabilitovanjem zločina koji ne zastarevaju po međunarodnom pravu postaju njihovi saučesnici”, zaključuje se u saopštenju.

Pismo predsedniku polovične Srbije

Žene u crnom, Helsinški odbor za ljudska prava i Savez antifašista Srbije inicijatori su otvorenog pisma predsedniku Republike Tomislavu Nikoliću u kome 13. februara traže da se javno odrekne titule četničkog vojvode koju je dobio 1993. godine na Romaniji.

„Vaš gest bi bio od velikog značaja za Srbiju i srpski narod i za njihove odnose sa drugim narodima i državama. Osnovni uzrok svih aktuelnih teškoća Srbije jeste njena nesposobnost da se odlučno distancira od mračnih devedesetih godina, da istinski raskine sa mitovima i zabludama jednog doba u kojem je došla u sukob sa celim svetom. Šta više, poslednjih nekoliko godina kao da se događa povratak tim mitovima i zabludama, povratak na javnu scenu onih koji su bili njihovi kreatori i realizatori, a sa njima i povratak politikanstva najniže vrste. Ako se ta tendencija kretanja unazad hitno ne zaustavi, treba se bojati da će se Srbija ponovo suočiti sa teškim iskušenjima. Vi niste jedini, ali Vi ste najpozvaniji da se tom hodu unazad suprotstavite, da izvršite raskid sa onim što nam kao narodu, ali i svim građankama i građanima Srbije ne služi na čast i čega se stidimo. Uvek je gest prve ličnosti u državi bio primer za ugled, a Vaš simboličan raskid sa prošlošću bio bi ohrabrenje za mnoge druge. Šta god se danas u Srbiji mislilo o fenomenu četništva, on će, u najmanju ruku, ostati diskutabilan i kontroverzan, dok naši najbliži susedi o njemu, a naročito o neočetništvu iz devedesetih godina, misle sve najgore. Veći broj pripadnika neočetništva završio je na raznim sudovima pod optužbama za ratne zločine, bacivši tako ljagu na sve nas. Mi ćemo svakako, kao narod, biti večno odgovorni za zločine koje su naši sunarodnici počinili, ali i sebi i drugima dugujemo bar to da stvari nazovemo pravim imenom i da za sva vremena raskinemo sa onim što nas je obrukalo pred svetom. Nije ovde reč o formalnom, pa zato i neiskrenom, izvinjenju i žaljenju, već o javnoj i nedvosmislenoj osudi tog vremena, njegovih protagonista i ideja koje su nas vodile u ratne avanture“, kaže se u zahtevu.

U pismu se zaključuje: „Konačno, gospodine predsedniče, Vi ste sami više puta rekli da želite da budete predsednik svih građana Srbije, na šta Vas i Ustav obavezuje. Ali, dok god nosite tu vojvodsku titulu, dok javno ne pocepate „svedodžbu“ o njoj, Vi to ne možete biti. Veliki broj građana i građanki Srbije, ne samo potpisnici ovoga pisma, sebe jednostavno ne želi da identifikuje sa četništvom i ne želi da ga predstavlja neko ko pripada tom delu društva. To što oni nisu glasali za Vas nije nikakav problem jer je podela biračkog tela normalna pojava u parlamentarnoj demokratiji. Ono što nije dobro jeste da se šef države i veliki deo društva razilaze oko osnovnih vrednosnih opredeljenja. To nije dobro ni za Srbiju, ni za Vas, ni za one koji misle drugačije. Ali, da bi se taj raskol prevazišao, Vi ste dužni da učinite prvi korak odričući se onoga što Vas čini predsednikom samo jednog dela Srbije“.

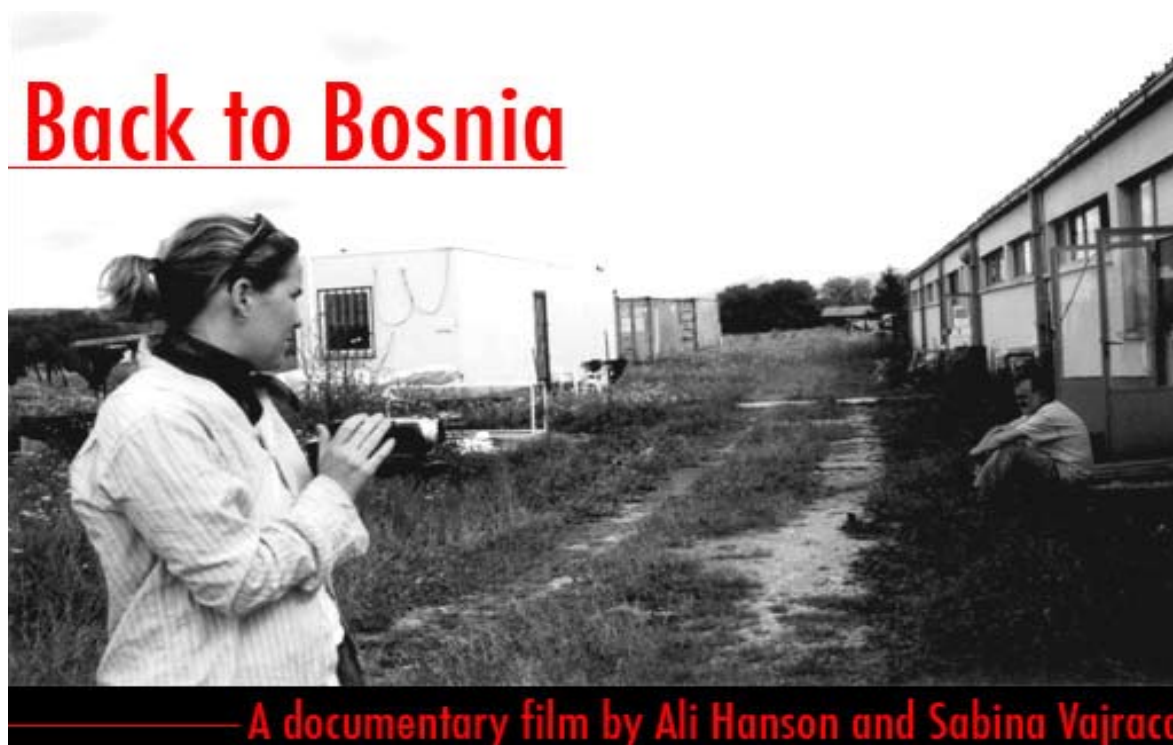
Pismo su još potpisali Inicijativa mladih za ljudska prava, grupa Spomenik, predsednik Političkog veća IV Vojvođanske konvencije Živan Berisavljević, Komitet pravnika za ljudska prava, Centar za kulturnu dekontaminaciju, Fond "Biljana Kovačević Vučo", Nezavisno društvo novinara Vojvodine i Centar za evroatlantske studije.

Decenijska ćutnja o zlu

„O banjalučkoj šutnji“ razgovaralo se 30. januara u Beogradu. Predavačica je bila Nada Peratović iz Centra za građansku hrabrost u Zagrebu. Prikazan je dokumentarni film „Back to Bosnia“. Prijateljice i prijatelji Žena u crnom mogli su saznati da je Centar za građansku hrabrost, feministička i slobodnomisliteljska udruga osnovan 2011. godine s ciljem promicanja i poticanja građanske hrabrosti, feminističkog aktivizma, osviještenih vrijednosti sekularnog i evulucijskog humanizma i slobodoumlja, te osviješćivanja i osnaživanja ljudskih, posebice ženskih prava, rodne ravnopravnosti, prava manjina i LGBTIQ osoba. Centar se aktivno suprotstavlja svim oblicima patrijarhalnog nasilja, fašizmu, mizoginiji, (hetero)seksizmu, etnocentrizmu, militarizmu, rasizmu, ksenofobiji i klerikalizmu, a zalaže se za jačanje kulture odgovornosti, suočavanja s prošlošću, kulture kažnjivosti ratnih zločina kao i feminističke solidarnosti sa preživjelima svih vidova nasilja. Centar sa Ženama u crnom iz Srbije sudjeluje u organizaciji Ženskog suda za prostor bivše Jugoslavije.

Peratović, takođe nekoć Banjalučanka je u Beogradu prikazala dokumentarac takođe nekadašnje Banjalučanke „Back to Bosnia“, Sabine Vajrače koji prikazuje njen i povratak njenih roditelja u Banjaluku u ljeto 2003. Sabina je Banjaluku napustila 1992. Glavni lik je njen tata Emir, kroz čije se priče o Banjaluci za vrijeme rata 1992-1995. polako otkriva šta se dešavalo u gradu, da bi Sabina i njeni roditelji na kraju filma posjetili svoj stan, gdje su tad još živjeli ljudi koji su ih iz njega istjerali.

„Sve će biti dobro kad se riješimo gamadi koja se ovdje nakotila“, izjavio je Radoslav Brđanin 1992. Postao je potpredsjednik vlade bosanskih Srba, a osuđen je za etničko čišćenje muslimanskog i hrvatskog pučanstva 1992. godine na području tzv. Autonomne regije Krajina na sjeverozapadu BiH. Zbog ratnih zločina i zločina protiv čovječnosti osuđen je u Haškom tribunalu na 30 godina.

Ljudi su bježali iz rodnog grada - u strahu, poniženi, izmrcvareni, pretučeni, bez posla i imovine, da bi izbjegli mobilizaciju, prisilan rad, zatočeništvo i smrt. Počelo je promjena 240 toponima, izjavama da se na teritoriji koja je imala biti „velika Srbija“ može prihvatiti najviše dva posto ne-Srba. Radislav Vukić, funkcioner Srpske demokratske stranke (SDS) je objavio da ne dozvoljava ne-Srpkinjama da se porađaju u banjalučkoj bolnici, da sve mješovite brakove treba razvesti i poništiti, a da djeca iz mješovitih brakova „valjaju samo za pravljenje sapuna“.

Džamije Arnaudija i Ferhadija su porušene u zoru 7. svibnja 1993. godine. Ferhadija, koja se zbog vitkog minareta smatrala najljepšom bosanskohercegovačkom džamijom se nalazila pod zaštitom UNESCO-a.

Peratović je, služeći se podacima u knjizi Aleksandra Ravlića „Banjalučki povijesni listići 2“ spomenula „Rezoluciju hrabrih banjalučkih Muslimana 1941“. Najvjerojatnije jedanaestog mjeseca te godine najugledniji banjalučki Muslimani, njih sedamdesetak, među njima i tadašnji gradonačelnik Banjaluke su u Rezoluciji predanoj potpredsjedniku ustaške vlade i njenom ministru prometa podigli glas protiv ustaške politike i zločina nad srpskim i židovskim narodom, sa zahtjevom da se prekine svaki progon i svako ubijanje po bilo kojoj osnovi – vjerskoj ili nacionalnoj. Jednog od zagovornika Rezolucije Muhameda Tabakovića četnici su u Drugom svjetskom ratu svezali za kuću i zapalili.

„Ubijanje svećenika i drugih prvaka bez suda i presude, strijeljanje i mrcvarenje u gomilama često nevinih ljudi, žena pa i djece, gonjenje u masama od kuća i iz postelje čitavih obitelji s rokom od 1 do 2 časa za spremanje, te njihovo deportiranje u nepoznate krajeve, prisvajanje i pljačkanje njihove imovine, rušenje bogomolja često njihovim vlastitim rukama, siljenje na prelazak na katoličku vjeru, sve su to činjenice, koje su zaprepastile svakog istinitog čovjeka i koje su nas i na nas Muslimane ovih krajeva najneugodnije djelovale. Mi nismo nikada očekivali, a kamoli želili ovakve metode rada i upravljanja u našim krajevima. U našoj burnoj prošlosti mi se nismo nikada, niti pod najtežim prilikama, služili ovakvim sredstvima. I to ne samo radi toga što nam brani Islam, nego i zato što smo vazda vjerovali, i što vjerujemo, da ovakve metode rada dovode do rušenja javnog mira i reda u svakoj državi i ugrožavaju njezin opstanak. Mi smatramo da se ovakva nasilja ne bi smjela vršiti ni nad najgorima neprijateljima, jer ovo što se kod nas radilo, sumnjamo da bi mogli naći primjera u povijesti u bilo kojeg naroda“, piše u Rezoluciji.

„Kao Banjalučanka ne zaboravljam hrabre pojedince koji su se riječju ili djelom suprotstavili fašizmu, ali ne mogu ne zapitati se zašto je šutjela građanska Banja Luka – intelektualna elita, književnici, znanstvenici, profesori, novinari? Gdje je bila rezolucija u devedesetim godinama prošlog stoljeća/vijekaka? Zašto i danas šute o onome što se dogodilo u našem rodnom gradu?“, pita Peratović.

Prema popisu iz 1991. na teritoriji koja se sada naziva sjeverna BiH živjelo je 625.000 Srba, 356.000 muslimana i 180.000 Hrvata. Procjene UNHCR kažu da tu sada živi oko 719.000 Srba, dok je broj muslimana smanjen za oko 90%, a Hrvata za oko 85%. U samom je gradu 1991. živjelo 143.079 stanovnika: od toga je bilo 49,03% Srba, 19,35% muslimana, 15,82% Jugoslavena, 10,97% Hrvata i 4,81% stanovnika ostalih narodnosti. Nakon rata grad je gotovo potpuno etnički očišćen i „posrbljen“. Oni Srbi koji se nisu mogli pomiriti s politikom SDS-a napustili su grad. Takvih je u ratu bilo oko 20.000. U istom razdoblju iz Banjaluke je protjerano 80.000 Hrvata i Bošnjaka.

„Banjaluka je u devedesetim godinama prošlog stoljeća/vijeka doživjela etničko čišćenje! Banjalučani koji su svoju novootkrivenu srpsku nacionalnost gromoglasno isticali prognali su riječju, djelom ili nečinjenjem sve one Banjalučane koji su bili drugih nacionalnosti, svjetonazora ili mišljenja. Banjalučani su ubijali, mučili, ponižavali i protjerali Banjalučane. Banjalučani su pljačkali, uništavali i rušili Banjaluku. Banjalučani su šutjeli dok su Banjalučani etnički čistili Banjaluku od Banjalučana. Banjalučani i danas šute o Banjaluci i o etničkom čišćenju. Kao Banjalučanka uzimam si pravo konačno prozboriti te dvije riječi“, zaključila je Peratović.

Tradicija kao ustavna kategorija

Ustavni sud Republike Srbije je 7. februara kao neosnovane odbio predloge za utvrđivanje neustavnosti i odbacio inicijativu za pokretanje postupka za ocenu ustavnosti zakona o crkvama i verskim zajednicama. Odluka se odnosi na četiri predloga, od kojih su jedan podnele Žene u crnom.

Ustavni sud se poziva na Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, ali je interpretira tako da iz nje proizlazi da odvojenost crkve od države ne znači i slobodu države od crkvenog mešanja u javne poslove. Priznajući da osnovni pojmovi u osporenom zakonu nisu uopšte definisani, on nekom čudnom logikom odlučuje da taj izostanak nije dovoljan razlog za njegovu neustavnost. Posebno je čudno što Ustavni sud proglašava tradiciju ustavnom kategorijom, na osnovu čega zaključuje da je podela verskih zajednica na tradicionalne i druge u skladu s Ustavom.

Pravo na imunitet verskih službenika objašnjava se takođe čudnom logikom, koja se može svesti na stav da crkva ne ugrožava nikoga pa da zbog toga država treba da verskim službenicima garantuje imunitet u obavljanju njihove funkcije i da štiti čast njihove službene odeće. Finansiranje verskih službenika opravdava se činjenicom da država plaća doprinose za zdravstveno i penziono osiguranje nekim slobodnim umetnicima, ne videći ništa sporno u privilegijama koje tim finansiranjem imaju sveštena lica (logika: ako mogu umetnici, bolesnici i nezaposleni, zašto to pravo ne bi pripadalo i sveštenstvu). Nije neustavno ni vršenje verskih obreda u državnim ustanovama (logika: ako članovi neke institucije žele obred u zvaničnom javnom prostoru, onda je vršenje obreda izraz njihovog prava na ispoljavanje verskih osećanja). Veronauka se opravdava pravom roditelja da vaspitavaju svoju decu, ali i posve krivo interpretiranim zahtevom konvencije Saveta Evrope, da u cilju uspostavljanja tolerancije deci treba ponuditi znanje o religijama. Ustavni sud brka konfesionalnu veronauku, koja decu uči da je samo njihova religija ispravna a sve druge lažne ili pogrešne od religijske kulture, kakva se poučava u većini demokratskih zemalja, a koja učenicima pruža osnovna znanja o različitim religijama (a ne samo o dominantnoj religiji u pojedinoj zemlji).

Ovakvo instrumentalno razumevanje ideje verske tolerancije nije ni moglo uroditi drugačijom odlukom Ustavnog suda od ove, kojom se definitivno legalizuje obaveza svih građana/ki da nezavisno od verske pripadnosti i uverenja finansiraju dominantnu crkvu, njenu indoktrinaciju u javnim školama i plate njenih službenika.

Policajci u glavama

Gosti Žena u crnom su 22. i 23. februara bili pisci i analitičari iz Podgorice koji su predstavili svoje knjige. Lino Veljak je predstavio knjigu Milana Popovića, profesora Pravnog fakulteta u Podgorici pod naslovom „Altevizija. Balkanska postmoderna 7“. Predstavljena je knjiga Filipa Kovačevića, profesora na Fakultetu političkih nauka: „Onfre u Podgorici“, a o zbirci tekstova „Obale nema“ Esada Kočana, glavnog i odgovornog urednika nedjeljnika „Monitor“ govorili su Bojan Tončić i Tamara Kaliterna. Ona je, kao čitateljka „Monitora“ od osnivanja i koleginica-novinarka rekla: „Prihvatila sam sa strepnjom da učestvujem u predstavljanju knjige glodura „Monitora“ „Obale nema“, uz ogromnu bojazan da ne skliznem ni u patetiku ni u hvalospeve. Zahvalna sam ti Esade na drskosti da odmah kažeš ko i zašto gazi crnogorski identitet, a posle nepunu godinu dana bosanskog rata da je Karadžić ratni zločinac. I da kažeš kako je socijalna služba davala po 2.000 dinara porodicama rezervista koji su pošli na Konavle. Izračunao si koliko se malo mlijeka moglo kupiti za te bijedne pare, a hranioći porodica su jurišali na Stradun. Svi da bi se vratili sa pršutima i zlatom, ali neki su se vratili u ležećem stavu pod zajedničkom nam zastavom. Napisao si 1993. - u godini kada se zločin desio, da za tačku dnevnog reda „Otmica u Štrpcima“ nije bilo kvoruma u crnogorskoj skupštini. Ako budeš 27. februara 2013. na beogradskoj železničkoj stanici odakle je pre 20 godina krenuo voz 671 videćeš da niko neće zastati pored nas sa transparentima-podsetnicima. Fenomenologija ulice pored Markala, u kojoj baka prodaje žvake skuplje nego na ukletoj pijaci, jer je na toj ulici „opasno raditi“ izuzetan je sociološki opis čitavog Sarajeva u koji si stigao tunelom, nakon puta po, kako kažeš, 4,5 država. Napisao su tekst o zločinu u Pakracu 30 dana prije krvavog Uskrsa na Plitvicama koji se računa kao početak rata u Hrvatskoj.... Sećam se onog tvog Sveta što do rata ponizno, gotovo kao prosjak prodaje lubenice na plaži u Slanom da prehrani porodicu u Crnoj Gori, a onda 1991. umaršira u Slano kao naoružan silnik, na krilima državne propagande i gine. Možda su se Crna Gora i Srbija razile maja 2006. ali se razdvojile nisu. Ratni zločini od 1991. do 1999. su nam bratska spona. Kao jedne lisice za dva uhapšena... Rekla bih još nešto o „Monitoru“ i njegovoj novinarskoj školi. Tačno kaže Esad još 1999. da je u Srbiji nezavisno novinarstvo likvidirano. Nezavisne medije u Srbiji plaćaju četnički vojvoda, Šešeljev „treći čovek“, državno novinarsko udruženje. Kad je Kusturica tužio „Monitor“, pare za kaznu je sakupljao i paraolimpijski tim Bosne... Ukratko, novinarstvo u Srbiji je pokleklo. Delilo se od 1989. crnogorskom topografijom rečeno na ratoborno, nikšičko i golubije, cetinjsko. Sada je budvansko – eklektično, kriminalno, okićeno, šuplje, lažnog sjaja koji zaslepljuje malograđane“.

Veljak, prikazivač knjiga oba univerzitetska nastavnika, kaže da „kritika svega postojećeg“ ne znači „pljuvanje po svemu“, već znači odvojiti lepo od ružnog, dobro od zla: „Zadatak kritike je da u zlu pronade element istine. Da ništa ne izuzme od propitivanja, ali oprezno i delikatno“.

Popović je ustvrdio da su oligarhijsko-tajkunski kapitalizam udružen sa fašizmom konstanta u post-SFR Jugoslaviji. Crna Gora

nema kapaciteta da ugrozi bilo koga izvan nje same, a velikosrpski nacionalizam nema snaga da postane nepodnošljiv u Crnoj Gori. Ali, naslutio je Popović, „crnogorska oligarhija na vlasti ima šta da izgubi“.

Sociološkinja Janja Beč je podsetila na knjigu „Fascism and Democracy in the Human Mind: A Bridge between Mind and Society“, Izraela Čarnija (Israel W. Charny). Uz rezime: „Fašistički duh mrzi, a demokratski poštuje život“.

Tokom „okruglog stola“ pod naslovom „Crnogorsko proljeće: fakat ili fikcija?“, Popović je ustvrdio da Crna Gora za 23 godine nije doživela demokratsku smenu vlasti. Bilo je samo sedam uzaludnih građanskih protesta 2012. nakon parlamentarnih izbora 2012. a u opoziciju je prešla prosrpska opozicija. Radikalno srpske stranke nisu ni ušle u parlament, a dugogodišnja vlast je poražena u velikim gradovima.

Saša Kovačević iz ŽuC-a je konstatovala da je „u Crnoj Gori sve veći broj isključenih, stigmatizovanih, poniženih pripadnika mladih generacija, goloruke sirotinje koja osim srčanosti nema ništa, od strane onih koji imaju sve osim srčanosti“. Pitala je goste „Da li se plašite da će se oni u traženju odgovora na policijsku torturu i represiju vlasti prikloniti onom delu mladih u Srbiji, koji su regrutovani kroz crkvu, školu i medije, a sačinjavaju redove klerofašističkih, desničarskih organizacija i koji su krajnje militantni, čime bi bio formiran širi desničarski front koji deluje na istoj platformi?“.

Ona se pita da li će se Crna Gora izvući i umesto suočavanja s prošlošću i dostizanja pravde, po neo-liberalnom konceptu, platiti novcem, po principu sve se može platiti i kupiti, čime će zaobići lustraciju, kao što se događalo i čime objasniti poraznu činjenicu da se desilo i „arapsko proleće“, a da je jedino režim u Crnoj Gori kako u regionu, tako i šire ostao na svojim pozicijama. Da li to ima veze sa slobodnim intelektualkama, intelektulcima Crne Gore, koji i kada su slobodne/i pate od sindroma „policajac u glavi“ i autocenzure.

Delo poražene Srbije

U Beogradu je 19. februara održana rasprava o značaju briselskih pregovora Prištine i Beograda za Srbe na Kosovu jer. Najviše tema o kojima se razgovara tiču se upravo njih, izjavio je potpredsednik Skupštine Kosova Petar Miletić. On je i funkcioner kosovske Samostalne liberalne stranke, jedine srpske partije koja učestvuje u vlasti u Prištini, ali je Beograd ignoriše.

Raspravu o temi „Gde je danas Kosovo“, organizovali su nemački ZFD forum (Forum civilne mirovne službe) i Helsinški odbor za ljudska prava, čija predsednica Sonja Biserko upozorava na teret sa kojim je srpski premijer krenuo u Brisel. Ispraćen je pozivima zasnovanim na pominjanju „srpskih tapija“ na Kosovu ili jasnim zagovaranjem praktičnog zamrzavanja konflikta.

Dok se iščekivalo peto rukovanje premijera Kosova i Srbije pod budnim okom EU, poslanik Liberalno- demokratske partije, koja odavno insistira na promeni kosovske politike, Zoran Ostojić naglašava da je suština izmena nastalih posle promene vlasti u Srbiji u tome da se odustalo od krilatice da nema priznanja ni po koju cenu, na čemu je insitirala ranija garnitura Borisa Tadića. Direktorka Centra za spoljnu politiku Aleksandra Joksimović kaže: „Bitno je da se proces kreće. Bitni su rezultati, a ne pobude ili namere“.

Akcentujući da atribute nezavisne države Kosovu garantuje NATO, te priznanje od oko stotinu država uključujući i vodeće svetske demokratije, urednik KTV Kohavision Adriatik Keljmendi (Keljmendi) podvlači da stanje na Balkanu jeste i rezultat niza poraza Srbije: "Današnje srpske granice su rezultat kolapsa Srbije u ratovima devedesetih i odluka različitih organizacija i svetskih sila. Za Srbiju ovo je nepromenljiva realnost novog milenijuma", rekao je Keljmendi.

„Sada kada su oni koji su u najmanju ruku bili slepi i gluvi na ljudske patnje lideri procesa pomirenja, moramo da se zapitamo kakva je uloga civilnog sektora, onih koji nisu ćutali dok su se zlodela događala. Mi ne možemo da budemo samo transmisija onih koji su proizvodili rat devedesetih, tojest Vučića, Dačića i ostalih", kaže Staša Zajović iz "Žena u crnom". "Naša je odgovornost je mnogo, mnogo veća. Da budemo ispred njih. Kako da podignemo novu kuću ako nismo očistili podrum od ruševina stare kuće? Kako da zaboravimo državu organizovanog zločina čija je naslednica sadašnja vlast?", zaključila je Zajović.

Protiv ravnodušnosti

Grupa nezavisnih aktivistkinja koje su podržale Žene u crnom i Mreža žena protiv nasilja organizovala je 14. februara u Beogradu skup "Milijarda protiv nasilja nad ženama". One i muškarci koji ih podržavaju su u 14 sati širom planete zajedničkim plesom na ulicama svojih gradova simbolično zahtevale da nasilje nad ženama prestane odmah.

Akcija na Trgu Republike se poklopila sa akcijama u 187 zemalja sveta. „Igrajući na ulicama, trgovima, u javnim prostorima pokazujemo svetu koliko smo zajedno snažne i koliko nas ima! Solidarnost je naša snaga! Solidarnost je naš protest protiv nasilja nad ženama", poruka je akcije.

Prema podacima Ujedinjenih nacija trećina žena je tokom života pretučena, silovana ili psihički zlostavljana. Ovaj podatak dovodi do poražavajućeg saznanja da je u ovom trenutku preko milijardu žena na svetu izloženo psihičkom ili fizičkom nasilju. Od oktobra 2012. godine u Srbiji su 23 žene izgubile život u porodičnom nasilju.

Globalni pokret aktivistkinja i aktivista, V-day (Vagina, Victory i Valentine) koji je osnovala autorka "Vaginih monologa" Eve Ensler je početkom 2012. započeo kampanju "Jedna milijarda ustaje" da se jasno i glasno podigne glas protiv nasilja nad ženama, devojčicama i devojka.

Osim u Beogradu, protest je održan u Novom Sadu, Novom Bečeju, Novom Pazaru, Kikindi, Kruševcu, Kraljevu, Leskovcu, Nišu i Vlasotincu, a u regionu u Zagrebu, Sarajevu, Prištini, Banjaluci, Mostaru, Zenici, Bijeljini, Doboju, Skoplju, Podgorici.

Podrška poverenici

Žene u crnom su među 21 nevladinom organizacijom koje su potpisale saopštenje kojim osuđuju višednevnu kampanju u beogradskom dnevnom listu Kurir koja urušava ugleda institucije poverenika za zaštitu ravnopravnosti Nevene Petrušić.

„Kao organizacije koje se svakodnevno, na više frontova, zalažu za slobodu medija, staju u odbranu novinara, dužni smo da ukažemo da svako iznošenje privatnih fotografija, ličnih zapisa, kao i podataka dobijenih isključivo iz jednog izvora, u ovako osetljivim okolnostima, ne mogu biti podvedeni pod slobodu medija i moraju naići na osudu kako javnosti tako i državnih organa. Ujedno, neobjavlivanjem odgovora poverenice povređeno je pravo da se čuje i druga strana, što predstavlja kršenje Zakona o javnom informisanju i kršenje etičkog kodeksa novinarskih udruženja koja bi trebalo da obavezuju sve medije, dok neovlašćeno objavljivanje ličnih informacija može predstavljati nedozvoljenu obradu podataka“, kaže se u saopštenju. U saopštenju se dodaje: „Ugrožavanje nezavisnih institucija koje se zalažu za ljudska prava u Srbiji, kao zemlji u tranziciji sa visokim stepenom nasilja je izuzetno opasno i zahteva jasnu reakciju, solidarnost sa metom napada, kao i podršku. Podsećamo da su u istom listu nedavno objavljivane i fotografije Danka Runića sa albanskom zastavom, koje su stavljane u kontekst izdaje Srbije i inicirale su hajku protiv Runića u brojnim medijima, optužbe za izdaju Srbije, kao i otvorene pretnje. Novinari, a mnogo više urednici medija moraju biti svesni posledica objavljivanja netačnih i nepotpunih informacija, objavljivanja privatnih fotografija i lične elektronske komunikacije, čime se doprinosi stvaranju atmosfere linča koja može ugroziti pojedinca i instituciju. Skrećemo pažnju da su slične kampanje rezultirale i smenama na čelu pojedinih institucija. Kako se organizacije civilnog društva zalažu za transparentan i javan rad svih institucija, očekujemo da će konačan sud o ovim navodima biti vraćen iz medija u institucije. Time bi se izbeglo stvaranje atmosfere linča, a javnost bi u svakom slučaju bila upoznata sa svim činjenicama. Kao i u prošlosti, ne smemo ostati nemi na svaku hajku, na svaki napad, na svaku naznaku urušavanja institucija“.

Širi mandat komisiji

Žene u crnom su jedne od 25 članica civilnog društva Srbije koje su se 18. januara pridružile zahtevu Centra za evroatlantske studije iz Beograda (CEAS) i Žanke Stojanović, predstavnice porodica radnika Radiotelevizije Srbije (RTS) poginulih u NATO bombardovanju 1999. godine, da međunarodna komisija za ispitivanje ubistava novinara Dade Vujasinović, Slavka Ćuruvije i Milana Pantića treba da radi i na slučaju pogibije šesnaest radnika RTS.

CEAS i porodice žrtava pozivaju Verana Matića, glavnog i odgovornog urednika RTV B92, pokretača inicijative o formiranju međunarodne komisije, prvog potpredsednika Vlade Srbije Aleksandra Vučića, koji je u vreme pogibije radnika RTS bio ministar informisanja i nadležna ministarstva da odmah u mandat međunarodne komisije uvrste i slučaj ubijenih radnika RTS.

Akademik Dobrica Ćosić pozvao je uoči novogodišnjih praznika studente iz Srbije koji se školuju u inostranstvu da se vrate i bore za preporod Srbije. On je petooktobarske promene označio kao veliku obmanu naroda, a odliv mladih stručnjaka ocenio kao najveći poraz Srbije. Istovremeno prizna je da je promenom vlasti omogućen prestanak međunarodne blokade zemlje i povratak Srbije među svetske države. Ovaj istaknuti član Srpske akademije nauka i umetnosti je uoči i tokom ratova devedesetih na području bivše Jugoslavije imao krajnje spornu ulogu. Ovo je jedan od odgovora Ćosiću:

Srce tame

Autor Miloš Ćirić, MA student Univerziteta umetnosti u Beogradu

Nepoštovani Dobrice Ćosiću, pročitao sam vaše pismo koje su mediji radosno objavili, a najistaknutiji u vašoj promociji bio je B92, što nalazim posebno dirljivim. Obraćate se studentima, doduše onima koji su već u inostranstvu, ali pretpostavljam da i ja, bedni student iz Srbije, imam pravo da vam na pismo odgovorim. Utoliko pre što planiram da iz ove zemlje odem, ne zbog 'ljubavi prema profesiji' kako vam se jadno pravdaju studenti okupljeni u fantomskoj Organizaciji srpskih studenata u inostranstvu, već upravo da pobeegnem od vas, vama sličnima i posledica do kojih je vaša politika dovela i učinila život u ovoj državi nepodnošljivim.

U prvoj rečenici svog pisma kažete: "Pretpostavljam da vi očekujete od mene istinu o stanju srpskog naroda danas i viziju njegove budućnosti". Ne. Tako nešto ni u ludilu od vas ne očekujem, ali vi ipak verujete da je to istina. Iako vaša zaljubljena obraćanja sebi samom nisu novost, ovakve me rečenice uvek nasmeju. Ostatak pisma je ozbiljan, mračan i turoban, liči na svog pisca, a vi ste takav patetični utisak očigledno želeli da ostavite.

Zašto me ne zanima nijedna reč koju ste u ovom pismu napisali, a koje vidim kao deo vaše nepotrebne borbe za promociju, vaše osvajanje javnog prostora koji vam se ionako decenijama nudi? Prvo, dela pisaca rasista ne čitam. Čoveka koji, navešću samo jedan primer, kosovske Albance naziva političkim, socijalnim i moralnim talogom Balkana, posle terora koji je nad njima sprovedla država na čiju je politiku imao odlučujući uticaj – ne treba pitati za sudbinu studenata, ne treba ga pitati ni za šta, osim ukoliko se taj razgovor ne odvija u sudnici.

Drugo, pogubni uticaj koji ste imali na stanje srpskog društva u kome sam imao nesreću da se rodim, neki od nas nisu zaboravili. Iako ste se, u cilju rehabilitacije svoje biografije, u javnosti nedavno samoproglasili disidentom, što je – možda toga niste svesni – izazvalo salve gorkog smeha u publici, vi ste saučesnik u zločinima koji je ova država činila prema drugima i prema sopstvenim građanima. Vi ste deo intelektualne vertikale koja je podupirala genocid i etnička čišćenja.

Vaša karijera je višedecenijska, uvek ste se isticali – od delovanja u komunističkoj partiji Jugoslavije, preko pisanja manifesta srpskog nacionalizma – Memoranduma SANU, koji je bio ideološka osnova za ratove koje je vaše rukovodstvo vodilo na prostoru bivše Jugoslavije, potom na položaju

Miloševićevog predsednika ratne SRJ, pa sve do današnjih dana, svojim uticajem na sve izabrane lidere – od Đinđića, koji vam je uvek bio sumnjiv, preko Koštunice, u koga ste polagali najveće nade, zatim Tadića, vašeg miljenika koji vas je, ako ćemo pošteno, najviše slušao, do Tomislava Nikolića, na kome biste imali još da poradite.

Vi, kako poetično u pismu studentima kažete, i vaša „duga senka“ ste odgovorni za stanje u kome se ovo društvo decenijama davi. Vi ste, naime, odgovorni jer studenti i drugi mladi ljudi, često i sa kompletnim porodicama, beže glavom bez obzira iz ove zemlje. Licemerno je i perverzno da se baš vi javljate sa savetima studentima, prekornim tonom, da ih učite pameti i pozivate da se vrate. Sebi ste dodelili pravo koje vam ne pripada, i ja vam to pravo ovim putem oduzimam. Vi to nećete ni osetiti, iza vas stoje hiljade ljudi, mediji koji vas promovišu, visoka politika, akademija. Jedini ispravan razlog za studentske proteste u Srbiji danas bila bi borba protiv vas i nasleđa vaše politike. Nikakvi bolonjski bodovi, stanje u menzama ili visoke školarine, već laži i mržnja koju prema pripadnicima drugih naroda i dalje u svom delovanju prosipate i otkrivanje istine o najstrašnijim zločinima koje je rukovodstvo čiji ste guru bili počinilo na teritoriji bivše Jugoslavije.

Vi ste, to priznajete, čovek prošlosti. Ja dodajem, najmračnije prošlosti moderne srpske istorije. Zvučaće vam čudno, ali ovim pismom sam u stvari hteo da vas ohrabrim da se opustite i ne brinete za nasleđe svoje politike. Ono je duboko ukorenjeno, posebno među mladima, o čemu govore sva istraživanja koja su prethodnih godina sprovodile brojne organizacije. Kada dođe i vaš čas, za vama će ostati stotine hiljada mladih koji skoro jednakom žestinom kao i vi mrze kosovske Albance. Isti broj nikada neće saznati odgovornost sopstvene države za genocid u Srebrenici, za hiljadu šesto i jedno ubijeno sarajevsko dete, ni za masovne grobnice u njihovoj lepoj Srbiji u kojima su i dalje stotine neotkrivenih leševa kosovskih Albanaca. Neće saznati ni ko je odgovoran za poslednji ratni zločin, atentat na Đinđića.

To su rezultati vašeg višedecenijskog delovanja, i treba da budete zadovoljni, postigli ste svoj cilj. Vaš zločin je savršen. Zar vam nije dosta, Čosiću?

(Peščanik.net, 29. decembar 2012.)

Konstantine, srpski sine

Piše Tomislav Marković

Svet ne zna mnogo o dobrim stvarima koje dolaze iz Srbije, pogotovo o rimskim carevima koji dolaze iz Rimskog carstva. Tako nekako se požalio predsednik zagrobne Srbije Tomislav Nikolić, koji ujedno obnaša funkciju svetovnog kopredsednika Organizacionog odbora proslave 1700 godina od Milanskog edikta (zajedno sa svojim bratom blizancem iz duhovne vlasti, patrijarhom Žbirinejem). Na žalopojku se nadovezao predsednikov savetnik za pitanja edikta bez delikta, Radoslav Pavlović, popularni Lale, Konstantinov rođak sa sela. Na svetskoj sceni proslavili smo se uglavnom ratnim zločinima, masovnim silovanjima, etničkim čišćenjima i genocidom, ali nas ta vrsta slave pogrešno predstavlja, uprkos tome (ili možda baš zato) što se temelji na golim, suvoparnim činjenicama. Ta podmukla faktografija nas kleveće već decenijama, vreme je da se toj neprijateljskoj pošasti i teroru činjenica najzad stane u kraj.

Dali smo svetu 17-18 rimskih careva (tačan broj još nije utvrđen, prebrojavanje je u toku), velikodušno, kako samo mi umemo, a on ni hvala da nam kaže. Jedan od narečenih 17, ako ne i čitavih 18 srpsko-rimskih careva, sveti Konstantin Veliki, doneo je tom oholom svetu jedno od ključnih civilizacijskih dostignuća, Milanski edikt, akt o verskoj toleranciji, koja nam je oduvek bila na srcu i bez koje prosto ne umemo da živimo, a ravnodušni svet nas i dalje gleda belo, sa nepoverenjem, kao da smo nekakvi verski fanatici koji ubijaju za krst nečasni i neslobodu zlatnu. Svet ponekad ume da bude tako okrutan.

Zli jezici romore da je Konstantin bio rimski, a ne srpski car, te da je naš naslednički ponos možda malo promašio temu, ali njima očigledno nije jasan naš autohtoni odnos prema tradiciji. Mi baštinimo sve što nam dođe pod ruku i na puškomet, prisvajamo sve duhovne i materijalne vrednosti koje ne pružaju veliki otpor, u našem širokom domaćinskom zagrljaju ima mesta za sva vrhunska dostignuća dobre volje.

Mi baštinimo i sve što se na ovom parčetu svemira zateklo u vreme pre nego što je nastala planeta Zemlja. Takođe, svaki meteorit koji se strmekne iz dalekog kosmosa na naše područje automatski postaje integralni deo svete srpske zemlje.

Podjednako poštujemo i teritorijalni i etnički, i svaki drugi princip koji usmerava vodu na našu vodenicu od čijeg brašna niko hleba nije video. Tako je Kosovo naše po teritorijalnom principu iako su tamo Srbi manjina, dočim je Republika Srpska takođe naša, ali po etničkom principu, jer tamo životari većinsko srpsko stanovništvo. Naš je car Konstantin jer je rođen na našem tlu, a naš je i Nikola Tesla jer je Srbin, a pogotovo je naš Novak Đoković, iako plaća porez u Monaku (što nam uopšte ne smeta, jer nismo materijalisti, već široke duše slovenske uvek spremne da opljačkaju svoje podanike i njihov novac poklone velikanima). Dubrovačka književnost je neodvojivi deo srpske književnosti, jer mi dubrovački govor smatramo delom srpskog jezika čak i kad granatiramo Dubrovnik, a naš je i Meša Selimović jer je „Srbin muslimanske veroispovesti“. Sve se sliva u naš široki usisavajući levak, koji vuče pomalo udesno.

Kada sovjetnik Lale kaže za Milanski edikt da je „reč o revoluciji koju je izveo čovek koji je rođen u Srbiji“, ili da „spominjući istorijske činjenice, lako ćemo locirati Srbiju kao važno mesto rimske kulture i jako važno mesto rane hrišćanske kulture“, to samo na prvi pogled deluje kao čista budalaština, bez ikakvih primesa zdravog ili bar razuma na rehabilitaciji. Međutim, već na drugi pogled trećeg oka svako iole vidovit shvata da Lale (nije Gator) ne govori o banalnoj zemaľskoj državi Srbiji, već o specifičnoj ideji Srbije koja obuhvata mnogo širi mentalni i fizički prostor, a čije granice - ni državne ni vremenske - nije lako utvrditi zbog neprestane težnje dotične ideje da se kancerogeno širi na sve dostupno njenim grabljivim pseudopodijama. Kada se steknu istorijski uslovi koji nam serviraju na tanjiru susedne zemlje, onda se širimo u prostoru, a kad dobijemo po nosu, privremeno zatomimo žudnju za teritorijalnom ekspanzijom, ali se zato neobuzdano šetkamo kroz vreme, vremeplovom marke „Grabež & otimačina“, sa mrežom za lovljenje careva-kapitalaca. Srbija je rastegljiv pojam ameboidnog oblika, neuhvatljiv prizemnom racionalnom umu, koji bi sve da definiše i precizno odredi.

Prava je šteta što za rimskim carevima ne postoji veća potražnja u svetu, mogli bismo da otvorimo uzgajalište i da živimo carski, kako nam i priliči, pošto ovde očigledno vlada najpovoljnija klima za uzgoj & razvoj odojčadi u rimske careve. A u podneblju gde se svako malo rađaju monarsi, logično je očekivati da dobro uspevu i robovi, zato ih imamo u takoreći neograničenim količinama,

samo što naša vlastela ni njih, tj. nas, ne uspeva da uvali stranim investitorima u većoj meri. Za utehu, bar mogu da nas cede do mile volje, pa smo tako za proslavu 17 vekova od Milanskog edikta iščeprkali pišljiva 4 miliona evra iz naših predebelih buđelara, a da nas niko ništa nije pitao.

Ruku na izdajničko srce, da je car Konstantin Milanskim ediktom zaista započeo nekakvu epohu verske tolerancije i mirnog suživota različitih konfesija, nama bi pucalo ocilo za njegove uredbe. Progoni hrišćana jesu prestali nakon 313. godine, ali je topli bratski zagrljaj crkve i države omogućio hrišćanima da se međusobno progone, da spaljuju hramove drugih religija i da zatiru neloyalnu konkurenciju. Tako je već 325. godine, na prvom vaseljenskom saboru u Nikeji (koji je sazvaio upravo Konstantin) episkop Arije proglašen za jeretika i zajedno sa nekolicinom svojih pristalica proteran u Iliriju, takoreći zbog delikta mišljenja. Arije je smatrao da je Hrist sličnosušan bogu ocu (homoiousias), za razliku od pobedničke struje koja je držala da je Hrist jednosušan prvom licu svete trojice (homoousias). Razlika od jednog slova bila je odličan povod da se započne sa progonom jeretika raznolikim hrišćanskim oruđima za širenje tolerancije iz firme „Oganj & mač“, sve pod carskim pokroviteljstvom.

Protivprirodnim bludom trona i oltara stvoren je savez koji je trajao vekovima, čijoj restauraciji u Srbiji prisustvujemo već godinama. Samo što više nema ni cara ni kralja, ali imamo vlastelu voljnu da primeni vizantijsku doktrinu o simfoniji crkve i države na obostranu korist, i vlažne patrijarhove snove o povratku monarhije koji su pre neki dan procureli u javnost kroz njegova preosvećena usta. Sad je mnogo jasnije da ipak ima razloga da se u Srbiji novci arče na proslavu Konstantinovog akta. Kakva tolerancija, kakvi bakrački, da nam je do tolerancije obnovili bismo džamije koje smo srušili u Šumskom Rajhu, ili bismo bar obustavili gradnju crkve u dvorištu Fate Orlović. Transkripti Haškog tribunala vrve od svežih primera naše verske i nacionalne trpeljivosti. Mi slavimo nešto drugo, o čemu ne može baš slobodno da se govori, jer se ispostavilo da neke zemlje jače od nas nemaju baš puno razumevanja za naše, pomalo krvavo, tumačenje pojma tolerancije. Da je sreće, program jubileja „Milanski edikt 313 - 2013“ izgledao bi ovako.

17. januar

Svečani koncert duhovne muzike hora Sretenjskog manastira.

Narodno pozorište u Nišu u 19 sati.

Hor izvodi prigodne duhovne pesme poput ove:

Treba da se muči po logorima.
Treba da se cvili po ćoškovima.
Treba da se jeca u krevetima.
Treba da se čisti,
treba da se čisti,
jer nisu svi isti.

Treba da se tuče po tabanima.
Treba da se seče po vratovima.
Treba da se pali po naseljima.
Treba da se čisti,
treba da se čisti,
jer nisu svi isti.

Treba da se gazi na putevima.
Treba da se roka po gradovima.
Treba da se gine po rovovima.
Treba da se čisti,
treba da se čisti,
jer nisu svi isti.

Treba da se gađa snajperima.
Treba da se kolje noževima.
Treba da se siluje kurčevima.
Treba da se čisti,
treba da se čisti,
jer nisu svi isti.

Prisutnima se obraća predsednik Srbije Tomislav Nikolić govorom o tome kako se Milanski edikt primenjivao u Vukovaru i na Ovčari, patrijarh Irinej će održati svoju već anto-

logijsku besedu „Muslimani su korektni samo kad su manjina“, sa posebnim naglaskom na tolerantna nastojanja da se Muslimani u Bosni učine manjinom. Domaćin večeri je Aleksandar Čepurin, ambasador Ruske Federacije, zemlje koja je osudila na robiju članice benda Pussy Riot jer su u hramu pevale molitvu protiv tiranina.

27. februar

Premijera predstave „Konstantin: Znamenje Anđela“, po tekstu Dejana Stojiljkovića-Habjanovića. Socrealistička lakirovka u kojoj je krst zamenio petokraku. Romansirana biografija ubice, prevučena ružičastim sjajem kiča. Žitije na daskama koje ništa ne znače. Narodno pozorište u Nišu u 19 sati.

4. mart

Spaljivanje na lomači veštica koje su se drznule da govore o srpskim zločinima. Građani se mole da ponesu grančice i hepo kocke. Plato ispred hrama svetog Save Savanovića, Beograd, 16 sati.

18. maj

Izložba pod nazivom „Tolerancija kroz vekove“. Sprave za mučenje jeretika, od rafinirane španske čizme do obične močuge iz Omarske. Arheološko nalazište Viminacijum, Rimska vila u 18 sati.

3. jun

Koncert eksplozivne muzike pod nazivom „Konstantinus Magnus“. Trg monarhije u 18 sati. Miniranje Bajrakli džamije, grandiozni performans u izvedbi anonimne grupe navijača, idejno rešenje: SANU, SPC, UKS i ostatak poštene inteligencije Bajrakli džamija u 20 sati.

15. jun

Dečji hor „Mali kalibri“. Splet četničkih pesama, od „Ubićemo, zaklaćemo ko sa nama neće“ do „Evo ide vreme, već kuca na vrata, klaćemo od Nemca pa sve do Hrvata“ (čuveni hit Šumskog Gebelsa). Niška tvrđava u 20 sati. Da nazdravimo rimskom mučenicom: Dejan Stojiljković-Habjanović, Rimljanin srpskog porekla.

28. jun

„Opera za dva cara“ po tekstu Ljubomira Simovića, od srpskog Konstantina do srpskog Lazara i nazad. Niška Tvrđava u 20 sati. Operu izvodi virtuelni ansambl sajta Vidovdan.org.

7. septembar

Campus Constantinus - edukativni, kulturno-zabavni kompleks u rovovima niške Tvrđave od 7. do 21. septembra. Rovovske borbe prsa u prsa sa nenaoružanim adventistima, gađanje bojevom municijom.

jom u žive mete (Jehovine svedoke, najverovatnije), strojevi korak po leševima, književne večeri u rovu za podizanje omlitavele borbene gotovosti, performansi sa topovskim mesom iz malih verskih zajednica...

6. oktobar

Crkvena proslava verbalnog edikta.

Svečana liturgija, crna misa i zvanično obeležavanje jubileja.

Članovi specijalnog odreda za raspirivanje verske tolerancije Škorpioni, obučeni u maskirne epitrahilje, činodejstvuju nad pripadnicima inovernih konfesija, pretvarajući sve pred sobom u krv gospodnju.

Lista će se naknadno dopunjavati žrtvama.

(E novine, 26. januar 2013.)

Getoizacija nije put ka normalizaciji odnosa

Razgovarao Marko Matić

Gostujući na tribini Betona "Kosovo od mita do priznanja", Ilir Deda, direktor Instituta za politička istraživanja i razvoj iz Prištine, izneo je tvrdnju da su srbijansko i kosovsko društvo dva društva koja se još uvek ne poznaju i koja tek treba da se upoznaju. Kratkotrajno gostovanje gospodina Dede u Beogradu iskoristili smo za specijalni novogodišnji intervju kao svečani početak procesa upoznavanja dve susedne zajednice

U više izjava koje su preneli srbijanski mediji eksplicitno ste rekli da je platforma koju je objavio predsednik Srbije Tomislav Nikolić apsolutno neprihvatljiva za Kosovo. Na koje ste tačno zamerke mislili i da li je reč samo o sadržinskim nedostacima ili je taj dokument problematičan sam po sebi?

Ilir Deda: Cilj platforme trebalo je da bude prikaz viđenja Srbije normalizacije odnosa sa Kosovom i načina na koji će Srbija preuzeti svoju odgovornost o brizi nad kosovskim Srbima. To se očekivalo od platforme gospodina Nikolića. Međutim, mi smo dobili jedan dokument koji je u svim stavkama neprihvatljiv jer se bavi unutrašnjim uređenjem Kosova, deinstitucionalizacijom Kosova i rasparčavanjem Kosova na nekoliko regiona, gde bi se stvorio jedan srpski polunezavisni region koji bi se u neko dogledno vreme otcepio. Dakle, nije na Srbiji i njenim vlastima da izlaze sa vizijom unutrašnjeg uređenja Kosova, nego sa vizijom kako Srbija vidi normalizaciju odnosa, kako će Beograd rasformirati svoje bezbednosne strukture na severu, kako će finansiranje zdravstva, obrazovanja i ostalih socijalnih davanja kosovskim Srbima učiniti transparentnim čime bi se završila jedna priča koja nas truje već decenijama unazad. Zbog toga ja moram da kažem da je platforma bila jedan veliki promašaj predsednika Srbije. Tu postoji još spornih tačaka. Platforma, na primer, predviđa i demilitarizaciju Kosova i uklanjanje NATO-a, kao i uvođenje vojski Srbije i Albanije,

kao i snaga Eurokorpsa kao jedne evropske bezbednosne snage. Jasno je da više nije na Srbiji da odlučuje o tim stvarima. Biće interesantno videti kako će Beograd izaći iz situacije u koju je ponovo sam sebe stavio. Loše je i to što se još jednom daje lažna nada kosovskim Srbima da će se Srbija vratiti što se neće desiti, a onda će se oni sami, kao i javnost u Srbiji, ponovo osećati poraženim zato što nešto što im je Beograd nudio ne može da postane funkcionalno. To je jedan krug u kome se sve vlade u Srbiji nalaze već dve decenije unazad. Da vas podsetim, planova je bilo i za Krajinu i razne SAO oblasti i znamo kako je sve to na kraju završilo. Mora se jednom shvatiti da getoizacija i teritorijalizacija predstavljaju prevaziđene koncepte političkog delovanja i razmišljanja i jasno je da je zbog toga i Milošević doživeo poraz, a i sami građani Srbije su na kraju promenili taj režim. Mi ne možemo stalno da se vraćamo tim matricama jer se time stvaraju dublji i širi konflikti. Onda će i Albanci u Preševu tražiti isto, pa imamo problem u Makedoniji, pa Hrvati u Bosni već godinama rade na stvaranju svog teritorijalnog entiteta. Teritorijalizacija etničkih pitanja je promašena tema i pogrešan pristup rešavanju jedne jako ozbiljne i delikatne situacije. Moram, takođe, da podsetim i da su i Kosovo i Srbija obavezani zaključcima Evropskog saveta od 10. decembra 2011. godine. Pored toga Srbija je bila i kosponzor rezolucije GS UN kojom je pozvano na dijalog sa jasnim ciljem normalizacije odnosa. To znači da je ovde reč i o kršenju sopstvenog stava od pre dve godine. Istovremeno to je i jedan veliki šamar institucijama EU.

Platforma se uglavnom bavi severom Kosova što po mišljenju većine posmatrača i jeste najveći problem u odnosima između Kosova i Srbije. Kako vi vidite rešenje za problem severa Kosova? I da li biste mogli da nam pojasnite šta se zapravo podrazumeva pod paralelnim strukturama pošto u srbijanskoj javnosti postoje različite interpretacije tog pitanja?

Ilir Deda: Ja bih prvo krenuo od pojašnjenja pojma paralelnih institucija. Pod njima se podrazumevaju paralelne opštinske strukture i korpus srbijanskih bezbednosnih snaga, MUP, BIA i Žandarmerije, koje su prisutne na severu, a tu ne bi smele da budu. Obrazovanje, zdravstvo, ekonomska i socijalna pomoć se ne smatraju paralelnim strukturama. Priča o gašenju škola i bolnica je manipulacija i čista zamena teza na koju smo svi već navikli tokom poslednje decenije. Sever je danas veliki problem pre svega zbog toga što se tamo status quo održavao veoma dugo. Tu su do pre godinu dana ključnu ulogu imale međunarodne misije. Status quo je u Beogradu po pravilu interpretiran kao mogućnost podele Kosova i pripajanja severa Srbiji. Sa tom pričom je završeno 2011. godine kada je zauzet jedan široki jedinstven stav da Kosovo mora ostati u sadašnjim granicama. Sada je ključno pitanje kako izaći iz postojećeg statusa quo i kako uključiti sever Kosova u jedinstveni institucionalni okvir Kosova. To znači da bi u dogledno vreme trebalo organizovati opštinske izbore. Mi u Prištini na tim izborima nemamo favorita, to treba da bude rezultat demokratskog procesa i ukoliko sadašnji lideri Srba sa severa pobeđu na tim izborima, to je izraz demokratske volje tamošnjih građana. Takođe treba rešiti i pitanje suda u severnoj Mitrovici koji ne funkcioniše, dok bi bezbednosnu ulogu trebalo dodeliti srpskim policajcima kosovske policije koji su i sada prisutni na severu, ali su onemogućeni u ispunjavanju svojih zakonskih ovlašćenja.

Da li je i sud paralelna institucija?

Ilir Deda: Na severu Kosova ne postoji sudski sistem, kao što ne postoji ni legalna policija zbog čega je bezbednost na najnižem mogućem nivou. Zbog tog vakuma najviše pate Srbi koji žive na tom području. Oni su i tražili pomoć od Euleksa i od Kfora koji nisu bili voljni da se nameću silom,

već su prednost dali političkom procesu kroz koji bi trebalo da se normalizuje situacija na severu. Međutim, jasni su koraci koje treba preduzeti: povlačenje srpskih snaga bezbednosti, otvaranje suda u koji treba uključiti i srpske tužioce i sudije, odrediti datum opštih izbora pod kontrolom OEBS kako bi se dobile legitimne strukture. Da podsetim, opštine u kosovskom sistemu imaju jako velika ovlašćenja po Ahtisarijevom planu koja se značajno razlikuju od ingerencija koje opštine imaju u Srbiji. To je jedna velika suštinska samouprava gde se daju kompletna ovlašćenja za vođenje normalnog života u opštinama koja obuhvataju sudstvo, policiju, školstvo, obrazovanje, ekonomski razvoj, kao i postojanje veza sa Srbijom koje moraju biti javne.

Na tribini Betona "Kosovo od mita ka priznanju" pomenuli ste da su kosovsko i srbijsko društvo dva društva koja se ne poznaju i koja tek treba da se upoznaju. Da li možete za čitaoce e-novina da pojasnite tu tvrdnju?

Ilir Deda: Kada pogledate postojeće stanje vi vidite da su prekoračeni čak i oni stari stereotipi koji su ranije postojali. Na Kosovu na Srbe sada gledaju kao na koljače, zločince i na ljude koji mrze sve koji nisu Srbi. S druge strane na Albance se u Srbiji gleda kao na kriminalce i ubice. To nije realna slika. Od tog nepoznavanja se stvaraju mitovi koji mogu da hrane neprijateljstva još dugo u budućnosti. Tu situaciju će biti moguće prevazići kada odnose između dve zemlje budemo normalizovali. Tada će doći do većeg protoka ljudi što je najvažnije pošto Srbi koji dolaze u Prištinu i Albanci koji dolaze u Beograd menjaju inicijalnu percepciju o drugoj strani. Rat na Kosovu i prekid u odnosima posle rata doveo je do jedne paradoksalne situacije u kojoj je trgovina na dobrom nivou, kriminalci fantastično saraduju dok obični ljudi ništa ne znaju jedni o drugima. Uz sve to imamo i ostrašćene političke parole koje doprinose toj šizofrenoj situaciji u kojoj se uporno vrši dehumanizacija onog drugog.

Javnost na Kosovu posebno iritiraju tvrdnje iz Srbije da ne može jedna strana sve da izgubi, a druga sve da dobije. Kako ta tvrdnja izgleda iz ugla građana Kosova?

Ilir Deda: Tu priču je forsirala bivša vlast u Srbiji kako bi progurala opciju podele Kosova. S druge strane Albanci ne misle da su dobili sve samim tim što je Kosovo dobilo nezavisnost pošto ta država nije samo albanska država. Mi imamo jedan od najliberalnijih ustavnih sistema koji Kosovo definiše kao državu građana. Međutim, u delu javnosti u Prištini percepcija je takva da se na Ahtisarijev plan gleda kao na preveliku cenu zato što se Kosovo deli sa Srbima u smislu zajedničkog odlučivanja. Ako na primer, dva ministra nisu iz redova srpske zajednice i četiri zamenika ministara, onda je ta vlada neustavna. Nijedan zakon ne može proći u Skupštini bez većinske saglasnosti srpske i ostalih zajednica, dok se Ustav ne može promeniti bez dvotrećinske saglasnosti manjinskih zajednica. To je u osnovi jedan novi koncept odlučivanja i postoji jedna velika grupa ljudi koja smatra da to nije država kakvu su oni želeli. U Beogradu, s druge strane, postoji priča da je izgubljeno sve jer je Kosovo postalo nezavisno. To je jedan raskorak u percepciji i u realnosti.

Hajde da započnemo proces upoznavanja. Kako biste neobaveštenoj srbijanskoj javnosti u najkraćim crtama predstavili današnju situaciju na Kosovu?

Iilir Deda: Na Kosovu proces tranzicije traje predugo, već punih 13 godina i njeno produženje u nedogled ne doprinosi razvoju. Poseban problem je to što je izostao snažniji ekonomski razvoj, što je rezultiralo visokom stopom nezaposlenosti koja se kreće između 35 i 40 odsto, odnosno oko 50 odsto među mladima što izaziva osećaj bezperspektivnosti. Takođe, izostala je i politička transformacija, posebno političkih stranaka koja je potrebna današnjem vremenu. Nivo demokratije bi takođe trebalo da bude na višem stupnju. Postoji borba za slobodu medija, za profesionalnije institucije, za transparentniji način odlučivanja, nema opipljive borbe protiv kriminala i korupcije, a postoji i potreba za većim ulaganjima u zdravstvo i obrazovanje. Mislim da su to sve nagomilane teme bitne za razvoj društva koje će postati glavne tek kada se završi proces normalizacije odnosa sa Srbijom.

Međutim, ono što je posebno pozitivno jeste to što je kosovsko društvo jedno dinamično mesto zbog velikog broja mladih koji žele da vide perspektivu života u svojoj zemlji. Ja mislim da će nama najviše pomoći dalje uključivanje u proces evrointegracija što će voditi jednom suštinskom menjanju, stvaranju stabilnih i nezavisnih institucija koje će promeniti i percepciju i ponašanje društva.

U Srbiji postoji jedna teza da na Kosovu nisu procesuirani zločini nad Srbima, kako oni za vreme rata tako i oni po okončanju sukoba. Čak se ide dotle da se tvrdi da niko nije osuđen zbog toga iako nama iz Euleksa svakodnevno stižu saopštenja o presudama?

Iilir Deda: Ja na to pitanje gledam sa jedne druge strane. Mi imamo više od 1.700 nestalih ljudi od kojih je oko 1.200 Albanaca, oko 400 Srba i preko 100 pripadnika ostalih zajednica. Još uvek se ne zna gde su ti ljudi. Kada se to pitanje bude rešilo to će otvoriti temu tranzicione pravde. Tu će doći do testa sposobnosti kosovskog društva da se uhvati u koštac sa tim problemom. Nikome ne može biti u interesu da se odugovlači pronalaženje nestalih. Previše je vremena prošlo i teško je očekivati napredak u procesu normalizacije dok hiljade porodica još uvek osećaju bol zbog svojih najbližih o čijim sudbinama još uvek ništa ne znaju. Dakle, prvo treba to rešiti, a to će onda povući i ostale teme uključujući i temu tranzicione pravde.

Kako vi vidite buduće odnose Srbije i Kosova? Kakva je vaša procena realnih kretanja tih odnosa, a kakvo je vaše viđenje njihovog poželjnog stanja?

Iilir Deda: EU i SAD su rekli da većina otvorenih pitanja treba da se završi najkasnije do maja 2013. godine, što bi trebalo da zaokruži jedan okvir odnosa koji će postepeno postati normalni, šta god to značilo. Međutim, nasleđe Balkana je takvo da, iako Zapad želi da mi postanemo predvidljiva društva, ekonomski i politički, na našem prostoru u biti ne postoji zapadni model racionalnog ponašanja. Ponašanje na našem području je drugačije i potpuno drugačije se shvata. Tu je jedan veliki raskorak u shvatanju između nas i Zapada i obrnuto. Mi koji živimo na Balkanu, u našim neracionalnim ponašanjima vidimo predvidljivost što je teško objasniti racionalnim zapadnim društvima, njihovim političarima i profesorima koji žele da imaju predvidljive situacije. Ilustracije radi, mi na Kosovu još uvek ne znamo da li će redovni lokalni izbori biti u 2013. godini. Po jednom političkom sporazumu iz 2011. godine, trebalo bi da imamo i parlamentarne i predsedničke izbore. Mi, međutim, još uvek ne znamo da li će izbora zaista i biti. Pored toga izborna reforma ne ide zadovoljavajućim

tokom, a preko su nam potrebni slobodni izbori pre svega imajući u vidu da su parlamentarni izbori 2010. godine predstavljali veliki udarac za demokratski proces zbog velikih neregularnosti koje nisu rešene u institucijama. Mi imamo 65 odsto ljudi koji ne veruju izbornom sistemu što je veliki problem ukoliko želimo da stvorimo demokratsko društvo.

Kao primer neracionalnosti mogu se navesti i izjave koje su pratile i prate sam proces pregovaranja. Pogrešno je učesnici u tehničkom dijalogu daju neodmerene izjave jer je to proces koji treba da smiruje tenzije između dva društva, a ne da ih podiže i da se pregovarači inate i nadmeću u tome ko je koga pobedio i u tome ko šta nije uradio. Ja sam prijateljima u Briselu posebno zamerio što nisu insistirali na normalnijoj retorici, da ne bude više zebnji šta se ko tamo dogovara, nego da to bude jedan javan i otvoreniji proces, da se pregovarači osećaju komotnije u pregovorima, a ne da njihovim izjavama i stavovima povećavaju sumnje u javnosti da je ceo taj proces loš.

Stiče se utisak da su učesnici u pregovorima više vremena potrošili na pravdanje zašto su uopšte i pregovarali nego na objašnjavanje o čemu se zapravo razgovaralo i kakvi su dogovori postignuti? Tokom pregovora bilo je gotovo komičnih situacija sa ozbiljnim posledicama na terenu. Svima nam je ostao u sećanju slučaj sa dogovorom o carinskom pečatu Kosovske carine nakon kojeg je srpska pregovaračka strana saopštila da ona zapravo ne priznaje Carinu Kosova. Postavlja se pitanje ko zapravo udara pečat kosovske carine ako to nije Carina Kosova?

Iliir Deda: Tačno tako. Podloga tome je jedna tipična balkanska laž da treba da se branimo od javnog mnjenja. Ako se javnosti otvoreno i iskreno objasni šta se pregovaračkim procesom želi postići javnost će to u najvećoj meri prihvatiti. Skrivanje i netransparentnost nijednog procesa nije dovela do stabilizacije. Problem je i to što postoji saglasnost da dogovori budu podložni različitim interpretacijama što vodi istom obrascu ponašanja – ko je koga nadmudrio i ko je koga pobedio. Ovo nije proces nadmudrivanja i pobede nego proces normalizacije i predvidljivosti tih odnosa.

(E novine, 4. januar 2013.)

Impresum

Podlistak "Žene, mir, bezbednost" uređuje redakcijski kolegijum.

Uredila

Tamara Kaliterna

Prelom i ilustracije

Marija Vidić

Izdavač: Žene u crnom

Beograd, Jug Bogdanova 18

Tel/fax 011/2623225

email: zeneucrn@gmail.com

web: www.zeneucrn.org

Podlistak "Žene, mir, bezbednost" je realizovan uz podršku

